

S. Sayısı : 65

Türkiye Cumhuriyet Merkez bankası kanununun muvakkat 8 nci maddesindeki müddetin uzatılmasına dair olan 3978 sayılı kanuna ek kanun lâyihası İktisat, Maliye ve Bütçe encümenleri mazbataları (1/63)

T. C.

Başvekâlet

Kararlar dairesi müdürlüğü

Sayı: 6/1378

4 . V . 1943

Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine

Türkiye Cumhuriyet Merkez bankası kanununun muvakkat 8 nci maddesindeki müddetin uzatılmasına dair olan 3978 sayılı kanuna ek olarak Maliye vekilliğince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetinece 27 . IV . 1943 tarihinde Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâyihası esbabı mucibesıyla birlikte sunulmuştur.

Başvekil

Ş. Saracoğlu

3978 sayılı kanuna ek kanunun mucip sebepleri

11 . VI . 1930 tarih ve 1715 sayılı (Türkiye Cumhuriyet Merkez bankası kanunu) nun muvakkat 8 nci maddesi, mülhak bütçeli daireler, hususi idare ve belediyeler, âmine menfaatlarına hâdim cemiyetler ve ekseriyet hissesi Hükümete ait şirketlerin Türkiye Cumhuriyet Merkez bankasından gayri Millî bankalara tevdiat yapabilmelerini on sene için teviz etmiştir. Bu müddet bilâhara 3978 sayılı kanun ile üç sene uzatılmıştır.

Bu vaziyete göre yukarıda yazılı daire, cemiyet ve şirketler Türkiye Cumhuriyet Merkez bankasından gayri bankalarda mevcut paralarını 11 . VI . 1943 tarihinde Türkiye Cumhuriyet Merkez bankasına defaten intikal ettirmek mevkiindedirler. Halbuki bu intikal keyfiyetinin tedricen beş senede yapılması muvafık görülmekte olduğundan ilişik kanun lâyihası bu maksatla hazırlanmıştır.

İktisat encümeni mazbatası

T. B. M. M.

İktisat encümeni

Esas No. 1/63

Karar No. 9

14 . V . 1943

Yüksek Reisliğe

Türkiye Cumhuriyet Merkez bankası kanununun muvakkat 8 nci maddesindeki müddetin uzatılmasına dair olan 3978 sayılı kanuna ek olarak Maliye vekilliğince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetinece 27 . IV . 1943 tarihinde Yük-

sek Meclise arzı kararlaştırılarak encümenimize hatırla buyurulmuş olan kanun lâyihası Maliye vekilinin huzurıyla tetkik ve müzakere olundu.

Türkiye Cumhuriyet Merkez bankasının kuruluşundaki maksada ve deruhte ettiği vazife-

lerin nevi ve mahiyetlerine göre bileümle Devlet müesseseleriyle Devlet murakabesine tabi ve âmmeye menfaatlerine hâdim cemiyetlere ve sermayesinin ekseriyeti Devlete ait şirketlere ait nakit muamelâtının mezkûr bankada temerküz etmesi tabii bulunmuş olduğundan kanunun heyeti umumiyesi itibariyle kabulünde te reddüdü mucip bir nokta görülmemiştir.

3978 sayılı kanun Türkiye Cumhuriyet Merkez bankası kanununun muvakkat 8 nci maddesi hükmünü uzatmağa mâtufl bulunmasına ve yeni teklif olunan kanunun birinci maddesi ile bir âmir hüküm vazedilmiş olmasına binaen kanun başlığı (1715 sayılı kanuna ek kanun lâyihası) yazılmak suretiyle değiştirilmiştir.

Birinci madde tatbikatta yanlış anlaşılmalara mahal bırakılmamak üzere Türkiye Cumhuriyet Merkez bankasına tevdiatta bulunmağa mecbur tutulan müesseselerin sarahatle tespiti lüzumlu görülmüştür. Aynı zamanda Merkez bankasının şube ve ajanlarının her yerde teessüs etmemiş olması hasebiyle vekâlet mümessilinin müzakere esnasında vâkı teklifi üzerine maddenin metnine muhabir kaydını ilâvesine ve tesis olunan tevdiat mecburiyetinin şube, ajan ve muhabirlerin bulunduğu yerlere maksur tutulmasına karar verilmiş ve bu hususları temin için âmir hükmü teşkil eden birinci fıkraya bir madde halinde yeniden yazılmıştır.

Diğer taraftan işbu kanun hükmünün derhal tatbik mevkiine konması halinde Millî bankaların mevduatı iade dolayısıyla mâruz kalabilecekleri müşkülâtı derpiş etmekle beraber, ticari ve sanai sahalarında plâse edilmiş bulunan mebalığın bir hamlede geri çekilmesinden do-

ğabilecek iktisadi mahzurların belirmesine mahal bırakılmamak için mevzu mecburiyetin tedrici bir şekilde tahakkuk ettirilmesi yönündeki mülâhaza Encümenimizce de muvafık görülmüştür.

Ancak maddenin ikinci fıkrasıyla ifade olunan ve bir devamlı hüküm mahiyetini taşıyan bu kısım Encümenimizce asıl maddeden ayrılmış ve muvakkat bir madde halinde tesbit olunmuştur.

İkinci ve üçüncü maddeler aynen kabul edilmiştir.

Havalesi vechile Maliye encümenine tevdi buyurulmak üzere Yüksek Reisliğe sunulur.

İktisat En. Reisi	M. M.	Kâtip
Trabzon	Çankırı	Ankara
R. Karadeniz	A. İnan	H. O. Beketa
Afyon K.	Ankara	Ankara
B. Türker	M. Eriş	M. Kayaoğlu
Eskişehir	Gaziantep	Giresun
E. Sazak	Ş. Özdemir	N. Osten
İçel	İçel	İstanbul
Dr. M. Berker	Ş. Tuğay	C. A. Arseven
İstanbul	İzmir	Kırşehir
V. Sarıdal	B. Arıman	F. Çobanoğlu
İstanbul	Kırşehir	Konya
A. H. Denizmen	Ş. Torgut	A. H. Dikmen
Konya	Kütahya	Manisa
K. Okay	S. Kutman	H. Sarhan
Niğde	Ordu	Ordu
Dr. R. F. Talay	Ş. Akyazı	M. Yarımbıyık
Trabzon	Urfa	Zonguldak
T. Göksel	H. S. Çoşar	H. Karabacak
Zonguldak		
Ş. Tansan		

Maliye encümeni mazbatası

T. B. M. M.
Maliye encümeni
Esas No. 1/63
Karar No. 7

21 . V . 1943

Yüksek Reisliğe

1715 numaralı kanunun, mülhak bütçeli Devlet müesseseleriyle hususi idarelerin ve belediyelerin ve âmmeye menfaatlerine hâdim cemiyet-

lerle ekseriyet hissesi Hükûmete ait şirketlerin, Merkez bankası kanununun neşri tarihinden itibaren daha on sene millî bankalara tevdiatta

bulunması evaz veren muvakkat sekizinci maddesi hükmünün üç sene uzatılması hakkındaki 3973 sayılı kanuna ek olarak hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetininin 27 nisan 1943 tarihli toplantısında Meclise tevdi kararlaştırılan kanun lâyihası ile İktisat encümeni mazbatası, Maliye müsteşarı ile Hazine umum müdürü hazır olduğu halde encümenimizde tetkik ve müzakere edildi.

Yukarıda sayılan daire ve müesseselerin tevdiatını, Cumhuriyet Merkez bankasına yatırımları iktiza ettiği halde 1715 numaralı kanunun muvakkat sekizinci maddesinde on senelik bir intikal devresi kabul ve bu devre içinde bu daire ve müesseselerin Merkez bankasından başka milli bankalara da tevdiat yapabilmeleri teviz edilmiş ve bu müddet 3978 numaralı kanunla üç sene daha uzatılmış bulunmaktadır. Haziran 1943 de sona erecek olan bu müddetin uzatılmıyarak, adı geçen daire ve müesseselere bundan sonra Merkez bankasından maada bankalara yeniden tevdiat yapılmaması ve evvelce vâkı tevdiatın da beş sene içinde tedricen geri çekilip

Merkez bankasına yapılması, bu bankanın nakit imkânları ve dolayısıyla tedavül hacmi üzerinde müessir olabilecek bir mahiyet taşıdığı cihetle lâyihaın kabulü encümenimizde de muvafık görülmüştür.

İktisat encümenininin lâyiha üzerinde yaptığı tadil de muvafık bulunmakla beraber, birinci maddede bir ibare değişikliği yapılması lüzumlu görüldüğü cihetle mezkûr madde yeniden yazılmıştır.

Lâyiha, havalesi ve hile Bütçe encümenine tevdi olunmak üzere encümenimiz mazbatası Yüksek Reislige sunulur.

Mal. En. Reisi	M. M.	Kâtip
İstanbul	Aydın	Tokad
A. Bayındır	A. Menderes	
Afyon K.	Burdur	Bursa
I. H. Ballıoğlu	Ş. Engineri	A. M. Erhan
Kastamonu	Kayseri	Maraş
H. Çelen	Ö. Tuşoğlu	A. Yaycıoğlu
Rize		Urfa
T. B. Balta		M. E. Tekeli

Bütçe encümeni mazbatası

T. B. M. M.

Bütçe encümeni

Esas No. 1/63

Karar No. 35

31. V. 1943

Yüksek Reislige

Türkiye Cumhuriyet Merkez bankası kanununun muvakkat 8 nci maddesindeki müddetin uzatılmasına dair olan 3978 sayılı kanuna ek olarak Maliye vekiligince hazırlanan ve Başvekâletin 4 mayıs 1943 tarih ve 6/1378 sayılı tezkeresiyle Yüksek Meclise sunulan kanun lâyihası Encümenimize tevdi buyurulmakla İktisat ve Maliye encümenleri mazbatalarıyla birlikte ve Maliye vekili Fuad Ağralı hazır olduğu halde tetkik ve müzakere olundu.

Mülhak bütçeli dairelerle hususi idare ve belediyelerin ve âmme menfaatlerine hâdim cemiyetlerin milli bankalar nezdindeki mevduatının 1715 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez bankası kanununun neşri tarihinden 10 yıl sonra Cumhuriyet Merkez bankasına devri icabe-

derken Milli bankaların mali durumları ve bu devir keyfiyetinin kredi vaziyetlerine yapacağı tesirler nazarı itibare alınarak bu müddet 3978 sayılı kanunla üç sene daha uzatılmıştır. Bu üç senelik müddet 1943 haziranında nihayet bulmakta ve Milli bankalar nezdinde bulunan, âmme müesseseleri ve mülhak bütçeli idareler mevduatının defaten Cumhuriyet Merkez bankasına intikali icabetmektedir.

İstihsal hacminin genişlemesine mâtuftedbirler alan Cumhuriyet Hükümeti, milli bankalar nezdindeki mevduatın defaten Cumhuriyet Merkez bankasına devrinin istihsale yapacağı menfi tesirleri nazarı itibare alarak, intikali beş seneye taksim suretiyle bu lâyihaı hazırlamıştır. İktisat encümeni esas itibariyle

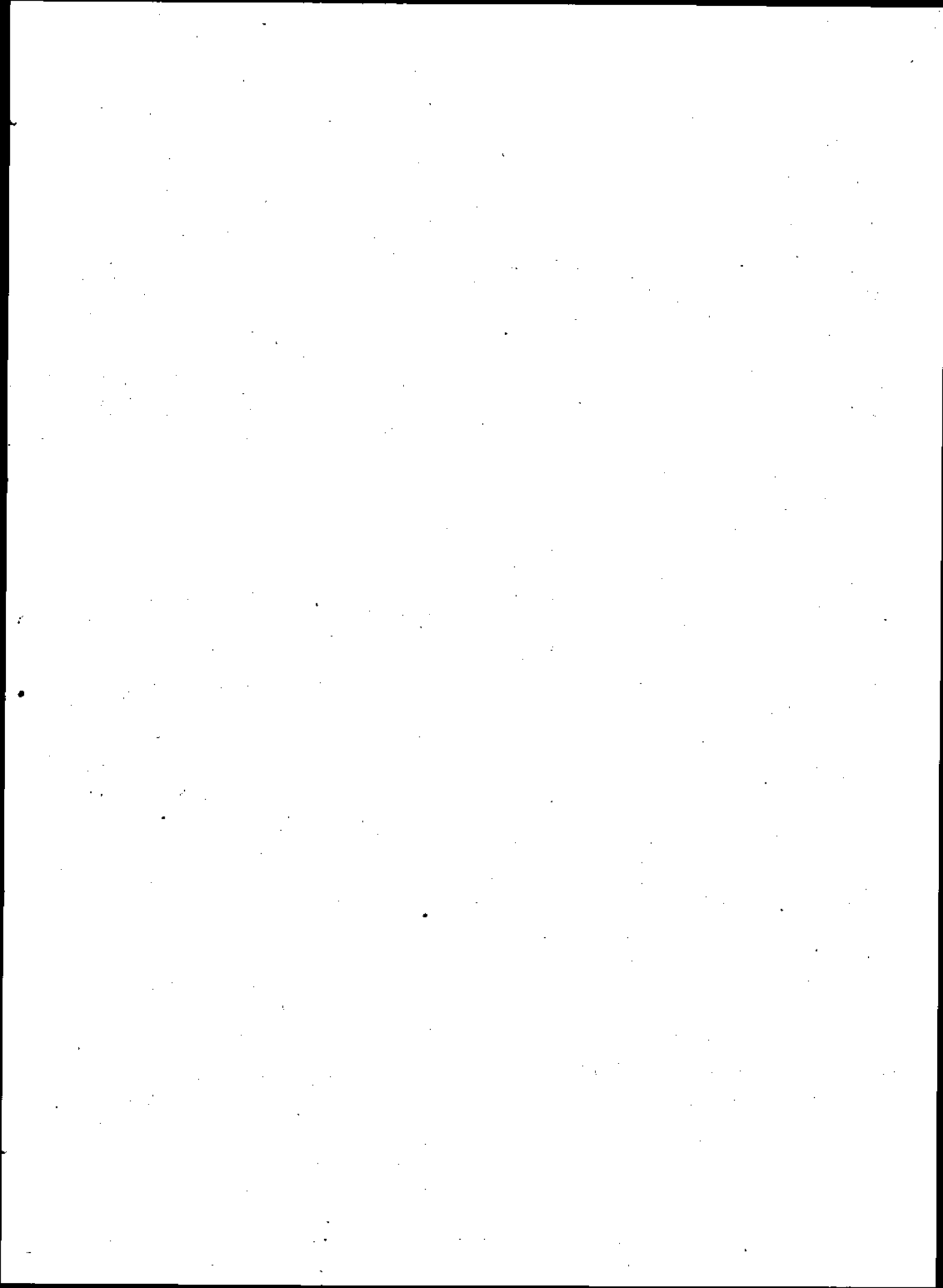
Hükümet teklifini kabul etmekle beraber muvakkat mahiyette bir hüküm ihtiva eden intikale ait kısmı muvakkat maddeye almış ve Maliye encümeni de bu mülâhazaya iştirak etmiştir.

Bu görüşe encümenimiz dahi iltihak etmiş ve ancak ikinci maddedeki 11 haziran tarihleri kanununun neşri tarihine nazaran 30 haziran olarak ve birinci maddenin de yazılışı değiştirilmiştir.

Umumî Heyetin tasvibine arz olunmak üzere Yüksek Reislîğe sunulur.

Reis V.	Bu M. M.	Kâtip
Kastamonu	Tokad	İstanbul
T. Coşkan	H. N. Keşmir	F. Öymen
Amasya	Antalya	Aydın
A. K. Yiğitoğlu	N. S. Sumer	Gl. R. Alpman

Bitlis	Bursa	Çanakkale
B. Osma	Dr. S. Konuk	S. T. Arsal
Diyarbakır	Diyarbakır	Edirne
R. Bekit	Ş. Uluğ	M. N. Gündüzalp
Giresun	Hatay	İsparta
A. Sayar	H. Selçuk	M. Karaağaç
İstanbul	İstanbul	İzmir
H. Kortel	H. Ülkmen	M. Bırsel
Kayseri	Konya	Kütahya
F. Baysal	Dr. S. Irmak	H. Pekcan
Kütahya	Manisa	Mardin
A. Tiridoğlu	F. Kurdoğlu	R. Erten
Samsun	Tokad	Trabzon
M. A. Yörüker	A. R. Sevengil	M. S. Anamur
Yozgad		Zonguldak
A. Sungur		E. Erişirgil

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

3978 sayılı kanuna ek kanun lâyihası

MADDE 1. — 11. VI. 1930 tarih ve 1715 sayılı kanunun muvakkat 8 nci maddesinde yazılı daire, cemiyet ve şirketler Türkiye Cumhuriyet Merkez bankası şube ve ajanslarından gayri bankalara tevdiat yapamazlar.

Ancak, bu kanunun neşri tarihinde Millî bankalarda mevcut bulunacak paralarını aşağıda gösterilen cetvellerde hizalarında yazılı nispetler dahilinde idame edebilirler:

31. XII. 1942 tarihinde Millî bankalarda mevcut tevdiatın:

11. VI. 1943 tarihinden 10. VI. 1944 tarihine kadar % 80 i

11. VI. 1944 tarihinden 10. VI. 1945 tarihine kadar % 60 i

11. VI. 1945 tarihinden 10. VI. 1946 tarihine kadar % 40 i

11. VI. 1946 tarihinden 11. VI. 1947 tarihine kadar % 20 si

MADDE 2. — Bu kanun neşri tarihinden mu-teberdir.

MADDE 3. — Bu kanunun hükümlerini ic-
raya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

27. IV. 1943

Bş. V.	Ad. V.	M. M. V.
Ş. Saracoğlu	A. R. Türel	A. R. Artunkal
Da. V.	Ha. V.	Ma. V.
R. Peker	N. Menemencioğlu	F. Ağralı
Mf. V.	Na. V.	İk. V.
Yücel	S. Day	F. Sirmen
S. İ. M. V.	G. İ. V.	Zr. V.
Dr. H. Alataş	S. H. Ürgüblü	Ş. R. Hatipoğlu
Mü V.		Ti. V.
A. F. Cebesoy		C. S. Siren

İKTİSAT ENCÜMENİNİN DEĞİŞTİRİŞİ

1715 sayılı kanuna ek kanun lâyihası

MADDE 1. — Mülhak bütçe ile idare olunan Devlet müesseseleriyle hususi idareler, beledi-yeler, âmme menfaatlerine hâdim cemiyetler ve ekseriyet hissesi Hükümete ait şirketler Tür-kiye Cumhuriyet Merkez bankası şube ve ajan-larıyle muhabirlerinin bulunduğu yerlerde bun-lardan başka bankalara tevdiat yapamazlar.

MUVAKKAT MADDE 1. — Birinci madde-de zikrolunan müesseselerle idareler, cemiyet-ler ve şirketler işbu kanunun neşri tarihinde millî bankalarda bulunan tevdiatın miktarı ne olursa olsun 31. XII. 1942 tarihinde mev-cut bakıyelerine nazaran aşağıda gösterilen devrelerde hizalarında yazılı nispetler dahilinde devam ettirebilirler:

11. VI. 1943 tarihinden 10. VI. 1944 tarihine ka-dar % 80 nini.

11. VI. 1944 tarihinden 10. VI. 1945 tarihine ka-dar % 60 ni.

11. VI. 1945 tarihinden 10. VI. 1946 tarihine ka-dar % 40 ni.

11. VI. 1946 tarihinden 10. VI. 1947 tarihine ka-dar % 20 sini.

MADDE 2. — Hükümetin 2 nci maddesi ay-nen.

MADDE 3. — Hükümetin 3 nci maddesi ay-nen.

MALİYE ENCÜMENİNİN DEĞİŞTİRİŞİ

1715 sayılı kanuna ek kanun lâyihası

BİRİNCİ MADDE — Mülhak bütçe ile idare olunan Devlet müesseseleriyle hususi idareler, belediyeler, âmme menfaatlerine hâdim cemiyetler ve yarısından fazla hissesi Hükümete ait şirketler Türkiye Cumhuriyet Merkez bankası şube ve ajanlarıyla muhabirlerinin bulunduğu yerlerde bunlardan başka bankalara tevdiat yapamazlar.

MUVAKKAT MADDE 1. — İktisat encümeninin metni aynen.

İKİNCİ MADDE — Hükümetin ikinci maddesi aynen.

ÜÇÜNCÜ MADDE — Hükümetin üçüncü maddesi aynen.

BÜTÇE ENCÜMENİNİN DEĞİŞTİRİŞİ

Türkiye Cumhuriyet Merkez bankası hakkındaki
1715 sayılı kanuna ek kanun lâyihası

MADDE 1. — Mülhak bütçe ile idare olunan Devlet müesseseleriyle hususi idare, belediye, âmme menfaatlerine hâdim cemiyet ve yarısından fazla hissesi Devlete ait şirketler Türkiye Cumhuriyet Merkez bankasının müesses bulunduğu yerlerde bu bankadan, müesses bulunduğu yerlerde muhabirleri varsa bu muhabirlerden başka bankalara tevdiat yapamazlar.

MUVAKKAT MADDE — Birinci maddede zikrolunan müessese, idare, cemiyet ve şirketler bu kanunun neşri tarihinde bankalarda bulunan tevdiatın miktarı ne olursa olsun 31 . XII . 1942 tarihinde mevcut bakiyelerine nazaran aşağıda gösterilen devrelerde hizalarında yazılı nispetler dahilinde devam ettirebilirler.

30 . VI . 1943 tarihinden 29 . VI . 1944 tarihine kadar % 80 nini

30 . VI . 1944 tarihinden 29 . VI . 1945 tarihine kadar % 60 ını

30 . VI . 1945 tarihinden 29 . VI . 1946 tarihine kadar % 40 ını

30 . VI . 1946 tarihinden 29 . VI . 1947 tarihine kadar % 20 isini

MADDE 2. — Bu kanun neşri tarihinden mer'idir.

MADDE 3. — Hükümetin 3 ncü maddesi aynen.